

PATENDIAMET

EUIPO
EUROOPA LIIDU
INTELLEKTUAALOMANDI AMET

AUTORIÕIGUS

MIS ON AUTORIÕIGUS?

Autoriõigus tähendab autorile kuuluvate isiklike ja varaliste õiguste kogumit, mis tekib kirjandus-, kunsti- ja teadusteoste loomisega. Autoriõiguse tekkimiseks ning teostamiseks ei ole vaja teost registreerida, deponeerida või täita muid formaalsusi. Oluline on, et teos oleks originaalne, see tähendab autori enda loomingulise töö tulemus, väljendatud mingisuguses objektiivses vormis ning on selle vormi kaudu tajutav ning reprodutseeritav kas vahetult või mingi tehnilise vahendi abil.

Tavaliselt on teos autoriõigusega kaitstud, välja arvatud juhul, kui seadusest või muudest autoriõigusaktidest tulenevalt esineb seda välistav ilmne asjaolu. Tõendamiskohustus lasub teose autoriõigusega kaitstuse vaidlustajal. Eestis reguleerib autoriõigust autoriõiguse seadus.

KES ON AUTOR JA MIS ÕIGUSED TAL ON?

Autor on füüsiline isik või füüsilised isikud, kes on teose loonud. Autoriõiguse sisu moodustavad isiklikud ja varalised õigused. Autori isiklikud õigused on autori isikust lahutamatud ning ei ole üleantavad, kuid autori isiklike õiguste kasutamiseks võib anda loa ehk litsentsi. Autori varalised õigused on üleantavad kas üksikute õigustena või õiguste kogumina, kas tasu eest või tasuta.

AUTORI ISIKLIKUD ÕIGUSED

- Õigus esineda üldsuse ees teose loojana ja nõuda ka teistelt teose kasutamisel tema autorsuse tunnustamist.
- Õigus otsustada, millisel viisil peab olema tähistatud autori nimi teose kasutamisel – kas autori kodanikunimega, autorimärgiga, varjunimega (pseudonüümiga) või ilma nimeta (anonüümselt).

- Õigus teha ise või lubada teha teistel isikutel teoses endas, tema pealkirjas (nimetuses) või autorinime tähistuses mis tahes muudatusi ning õigus vaidlustada ilma autori nõusolekuta tehtud muudatusi.
- Õigus lubada lisada oma teosele teiste autorite teoseid (illuustratsioone, eessõnasid, järelsõnasid, kommentaare, selgitusi, uusi osasid jms).
- Õigus vaidlustada mis tahes moonutusi ja teisi ebatäpsusi teoses endas, selle pealkirjas või autorinime tähistamises ning autorile või tema teosele antud hinnanguid, mis kahjustavad autori au ja väarikust.
- Õigus otsustada, millal teos on valmis üldsusele esitamiseks.
- Õigus oma avalikustatud teost täiendada ja parandada.
- Õigus nõuda teose kasutamise lõpetamist.
- Õigus nõuda oma autorinime kõrvaldamist kasutatavalt teoselt.

AUTORI VARALISED ÕIGUSED

- Õigus teost reprodutseerida (koopiaid teha).
- Õigus levitada oma teost või selle koopiaid.
- Õigus teost tõlkida.
- Õigus teha teosest kohandusi (adaptsioone), töötlushi (arranžeringuid) ja muid kohandusi.
- Õigus koostada ja välja anda oma teoste kogumikke ja süstematiseerida oma teoseid.
- Õigus teost avalikult esitada kas elavas või tehniliselt vahendatud ettekandes.
- Õigus teost üldsusele näidata.
- Õigus edastada teos raadio, televisiooni ja satelliidi kaudu ning taas edastada kaabellevivõrgu kaudu, samuti suunata teos üldsusele muude tehnikavahendite vahendusel.
- Õigus teha teos üldsusele kättesaadavaks sellisel viisil, et teoseid kasutavad isikud saavad seda teha nende valitud kohas ja ajal.
- Teostada oma arhitektuurne projekt seaduses ettenähtud korras.
- Teostada oma disaini-, tarbekunstiteose jms projekt.

Autorile kuulub ainuõigus ise oma teost igal moel kasutada, lubada ja keelata oma teose samaviisilist kasutamist teistel isikutel ja saada tulu (autoritasu) oma teose sellisest kasutamisest, v.a teose vaba kasutamine. Autor teostab oma varalisi ja isiklikke õigusi kas iseseisvalt või autorite organisatsiooni kaudu kollektiivselt.

MIS ON AUTORIÕIGUSEGA KAITSTUD?

Teosed, millele tekib autoriõigus, on:

- ilukirjandus-, publitsistika-, poliitika-, haridusalased jms kirjalikud teosed;
- teaduslikud ja populaarteaduslikud kirjalikud ja kolmemõõtmelised teosed (monograafiad, artiklid, teadusliku töö aruanded, plaanid, skeemid, maketid, mudelid, testid jms);
- arvutiprogrammid, mida kaitstakse nagu kirjandusteoseid. Kaitse laieneb arvutiprogrammi mis tahes väljendusvormile;
- kõned, loengud, ettekanded, jutlused jt teosed, mis koosnevad sõnadest ja on väljendatud suuliselt (suulised teosed);
- stsenaariumid ja stsenaariumi plaanid, libretod;
- draama- ja muusikalised draamateosed;
- muusikateosed tekstiga ja ilma tekstita;
- koreograafiateosed ja pantomiimid;
- audiovisuaalsed teosed;
- maalikunsti-, graafika-, trükikunstiteosed, joonistused, illustratsioonid;
- lavastused ja lavakujunduslikud teosed;
- skulptuuriteosed;
- arhitektuurne graafika (joonistused, eskiisid, skeemid, joonised, plaanid, projektid jm), projekti sisu lahti mõtestavad seletuskirjad, tekstilised, programmid, arhitektuursed plastikateosed (mudelid, maketid jm), arhitektuuri- ja maastikuarhitektuuriteosed (hooned, rajatised, pargid, haljasalad jm), linnaehitusansamblid ja kompleksid;
- tarbekunstiteosed;
- disaini- ja moekunstiteosed;
- fotograafiateosed ja fotograafiaga analoogilisel viisil saadud teosed, slaidid ja slaidifilmid;
- kartograafiateosed (topograafilised, geograafilised, geoloogilised jt kaardid, atlased, maketid);
- õigusaktide projektid;
- standardid ja standardite kavandid;
- arvamused, retsensioonid, eksperthinnangud jms;
- tuletatud teosed: teose tõlge, algse teose kohandus (adaptsioon), töötlus (arranžeerimine) ja teose muu töötlus;
- teoste kogumikud ja infokogumikud (sealhulgas andmebaasid);
- muud teosed.

Illustratsioon: www.freepik.com

MIDA AUTORIÕIGUS EI KAITSE? ⋮

Autoriõigusega ei ole kaitstud:

- ideed, kujundid, mõisted, teooriad, protsessid, süsteemid, meetodid, kontseptsioonid, printsiibid, avastised, leiutised jms intellektuaalse tegevuse resultaadid, mis on kirjeldatud, selgitatud või muul viisil väljendatud teoses;
- rahvaloominguteosed;
- õigusaktid ja haldusdokumendid (seadused, seadlused, määrused, põhimäärused, juhendid, käskkirjad) ning nende ametlikud tõlked;
- kohtulahendid ning nende ametlikud tõlked;
- riigi ametlikud sümbolid ja organisatsioonide sümboolikad (lipud, vapid, ordenid, medalid, märgid jne);
- päevauudised;
- faktid ja andmed;
- ideed ja põhimõtted, millele rajanevad arvutiprogrammi elemendid, kaasa arvatud programmi kasutajaliidese aluseks olevad ideed ja põhimõtted;
- ükski kujutava kunsti teose reprodutseerimisel saadud materjal, kui kõnealuse teose kaitsetähtaeg on lõppenud, välja arvatud juhul, kui reprodutseerimise tulemusel saadud materjal on originaalne selles mõttes, et see on autori enda intellektuaalse loomingu tulemus.

KUI KAUA AUTORIÕIGUS KEHTIB? :

Üldjuhul kehtib autoriõigus autori eluaja jooksul ja 70 aastat pärast tema surma. Kui teos on loodud ühiselt, siis kehtib autoriõigus viimasena elus oleva autori eluajal ning 70 aastat pärast tema surma. Autoriõigus kollektiivsele teosele ja töökohustuste täitmise korras loodud teosele kehtib 70 aastat pärast selle teose õiguspärasest avalikustamist.

Tähtaja kulgemine algab autori surma-aastale järgneva aasta või teose õiguspärasele avalikustamisele või loomisele järgneva aasta 1. jaanuarist.

Isiku konkreetse teose autorsust, autori nime ning autori au ja väärikut kaitstakse tähtajatult.

Illustratsioon: www.freepik.com

MIDA SAAB NÕUDA AUTORIÕIGUSE RIKKUMISE KORRAL? :

Autor või õiguse omanik saab autoriõiguse rikkumise korral vastavalt võlaõigusseadusele nõuda varalise ja mittevaralise kahju hüvitamist, õigusvastase kasutamise lõpetamist ja edasisest rikkumisest hoidumist ning rikkumise teel saadu väljaandmist.

Autor, tuvastades, et tema õigusi on rikutud, võib esmase abinõuna paluda nõudekirjaga viivitamatult lõpetada õigusrikkujal õiguste rikkumine ning kahju tekkimise korral see hüvitada. Kui see ei ole piisav, siis järgmise sammuna saab esitada kohtule hagi oma õiguste kaitseks.

Autoriõigust puudutavate küsimuste korral palun kirjutage autor@epa.ee.